

УДК 94(477) «1989/1991»

Ярослав Стоцький

**ДІАХРОНІЯ ВІДРОДЖЕННЯ ПАРАФІЙ УГКЦ В ЗАХІДНИХ ОБЛАСТЯХ
УКРАЇНИ (1989–1991 РР.) (НА ПРИКЛАДІ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ)**

У статті досліджено причини, хід і наслідки відновлення парафій Української греко-католицької церкви з грудня 1989 р. – по грудень 1991 р. духовенством підпільної церкви і священиками Російської православної церкви, розкрито конфесійні трансформації духовенства і цих релігійних громад в західних областях України загалом і, зокрема, детально в Тернопільській області.

Ключові слова: трансформація, релігійна громада, парафія, духовенство, підпілля.

Актуальність досліджуваної проблеми має важливе наукове значення, оскільки дає можливість проаналізувати полівекторний процес відродження Української греко-католицької церкви (далі – УГКЦ) як інституції, її низової структурної ланки – парафій, а також перехід духовенства Російської православної церкви (далі – РПЦ) до УГКЦ.

Наукова новизна статті ґрунтується на тому, що у публікації вперше досліджено: причини як трансформації священиків РПЦ до УГКЦ у зазначений період, так і ті чинники, які зумовили не перехід православного духовенства до УГКЦ; наслідки як трансформації, так і атрансформації зазначеного духовенства; діяхронію утворення греко-католицьких парафій як цілісних, так і конфесійно поділених у населених пунктах Тернопільщини, розкрито їх географію і введено в історіографічний обіг, що до цього часу не здійснено науковцями; роль духовенства підпільної УГКЦ у ренесансі греко-католицьких парафій; статистично-порівняльний аналіз становлення УГКЦ після її легалізації у перші два роки діяльності.

Об'єктом дослідження є процес відродження УГКЦ у 1988–1989 рр., її становлення у 1990–1991 рр. в західному регіоні загалом і в Тернопільській області зокрема.

Предмет дослідження – процес відродження парафій УГКЦ з грудня 1989 р. – по грудень 1991 р. на Тернопільщині та роль у цьому процесі духовенства підпільної УГКЦ і священиків РПЦ (УПЦ МП).

Мета статті – проаналізувати: діяхронію відродження УГКЦ і її парафій на Тернопільщині; конфесійні трансформації релігійних громад і духовенства як в причинно-наслідковому контексті, так і в географічному.

Завдання статті ґрунтується на тому, щоб охарактеризувати процес відродження УГКЦ як на Тернопільщині, так і в галицькому регіоні загалом, визначити чинники, які сприяли або перешкоджали переходу релігійних громад і духовенства РПЦ (УПЦ МП) в лоно УГКЦ та розкрити наслідки таких дій для релігійного життя віруючих, скласти, через таблиці, відповідну мапу цього процесу відродження парафій УГКЦ та її монастирів у зазначені роки.

Для дослідження цієї проблеми, крім зазначених джерел, використано як писемну, так і усну інформацію, отриману від діючого теперішнього греко-католицького духовенства Тернопільсько-Зборівської архієпархії, Бучацької єпархії та Івано-Франківської архієпархії, зокрема ґрунтовні уточнення до зібраної автором інформації щодо прізвищ імен духовенства, яке відроджувало парафії УГКЦ в 1989–1991 рр. та назв населених пунктів (парафій), яка наповнила подані в публікації таблиці, надали архієпископ та митрополит Тернопільсько-Зборівський Василій (Семенюк), священики: Володимир Білінський, Євген Бойко, Михайло Валійон, Роман Гриджук, Григорій Канак, Іван Колодій, Павло Репела, Іван Сеньків, Іван Хрептак, Володимир Хома. Однак слід зазначити, що кілька позицій із таблиці 2 ще уточнюються, але це не впливає на загальний зміст дослідження.

Враховуючи певні здобутки науковців у дослідженні конфесійних трансформаційних процесів, державно-церковних і міжконфесійних відносин в Україні періоду 1980–1990-х рр., поза межами їх уваги все ж залишаються важливі нерозв'язані проблеми, зокрема, роль духовенства підпільної УГКЦ і священиків РПЦ (УПЦ МП) у відновленні інфраструктури УГКЦ та її парафіяльного життя у конкретному як регіональному, так і обласному рівнях. Ця конкретика, яка включає такі компоненти, як персоналії священиків і релігійні громади із назвами населених пунктів у адміністративно-географічному масштабі, дає можливість детальніше розкрити причинно-наслідкові чинники трансформаційних конфесійних процесів, але в історіографічний аналіз ще не була введена ні українськими, ні зарубіжними науковцями, хоча повинна була б увійти у широкий полівекторний комплекс дослідження діяхронії відновлення легальної діяльності УГКЦ наприкінці 1989–1991 рр., її відносин із державою, в т. ч. із місцевими органами партійно-державної влади, з іншими конфесіями, що має актуальний вплив на сучасні конфесійні процеси в українському суспільстві.

У горбачовський період, з його політикою перебудови і гласності, підпілля УГКЦ активізувало боротьбу за легалізацію своєї Церкви. Легалізація УГКЦ була головною метою утвореної в 1982 р. Йосипом Терелею і Василем Кобрином релігійної правозахисної організації «Ініціативної групи для захисту прав віруючих і Церкви» перейменованої згодом у «Комітет захисту Української Католицької Церкви» (далі – КзУКЦ), яка після арештів і засудження її керівників наприкінці 1984 р. припинила свою діяльність. Але у 1987 р. її естафету підхопив відновлений дисидентом Іваном Гелем КзУКЦ, який узгодив діяльність комітету і отримав на це благословення від архієпископа Володимира Стернюка – предстоятеля підпільної УГКЦ в Україні.

Стратегічною метою легалізації УГКЦ, вектор якої скерований до державних органів влади, було: визнання неправомірності ліквідації УГКЦ в березні 1946 р.; надання Церкві статусу юридичної особи; повернення усього конфіскованого державною владою майна; відновлення діяльності її монастирів і семінарій; створення умов для повернення з т. зв. «вимушеного вигнання» ієрархів УГКЦ [1, с. 93]. Методами для досягнення визначеної мети були: написання скарг і заяв віруючих до органів радянської влади із проханнями легалізації і реєстрації їх громад як греко-католицьких; висвітлення через «Християнський голос» – підпільний орган КзУКЦ, становища УГКЦ в СРСР; розкриття проблеми легалізації УГКЦ у зустрічах із представниками західних держав (політиками і дипломатами), які відвідували чи перебували в СРСР; проведення прес-конференцій і надання інтерв'ю членами КзУКЦ і підпільними ієрархами засобів масової інформації країн Заходу; голодування активних священнослужителів і мирян на Арбаті в Москві; проведення масових акцій членами КзУКЦ, підпільним духовенством і мирянами, приурочених до важливих релігійних, національних і політичних дат-подій.

4 серпня 1987 р. єпископи підпільної УГКЦ Павло Василик, Іван Семедій та група духовенства, чернецтва і мирян надіслали листа-заяву до папи Римського Івана Павла II, у якому оголосили про вихід із підпілля і просили папу про його заступництво. Згодом їх підтримали й інші єпископи УГКЦ. А вже 17 липня 1988 р. владика П. Василик із декількома випускниками своєї підпільної семінарії, яка діяла впродовж 1970–1980-х рр. у південних районах Тернопільщини, священниками Миколою і Григорієм Сімкайлами, Володимиром Війтишиним, Іваном і Тарасом Сеньківими, чернцтвом і декількома тисячами мирян-паломників із Тернопільської, Івано-Франківської, Львівської і Закарпатської областей провів відкрите нелегальне богослужіння біля святого місця-джерела у с. Зарваниця на честь 1000-ліття хрещення Руси-України [2, арк. 7]. Усе це, з одного боку, надало більшої сміливості вірним УГКЦ у боротьбі за легалізацію Церкви, а з другого – лякало владу, підтверджуючи певний формалізм її боротьби із забороненою УГКЦ.

Натхненні цим богослужінням, 23–24 липня того ж року греко-католики сіл Росохач, Білобожниця, Улашківці, Криволюка Чортківського району, Зарваниця Теребовлянського району, Осівці і Цвітова Буцацького району намагалися провести подібні відправи у своїх селах, але міліція і місцева влада зуміли не допустити цього [2, арк. 9]. Щоб і в наступному блокувати процес виходу УГКЦ з підпілля, в Тернопільському обкомі КПУ створена оперативна група, очолювана секретарем обкому Михайлом Бабієм і в яку увійшли керівники силових структур. Також намічено створити такі групи в районах і посилити таким чином «антиуніятську пропаганду».

На липень 1988 р. в Тернопільській області постійно мешкали 17 греко-католицьких священників і 38 черниць [3, арк. 15], більшість із котрих були пристаркуватого віку і тому активної діяльності не проводили. Проте тривав поступовий процес поповнення їх рядів молоддю (висвяченими у підпіллі священниками і облеченими черницями), яка під керівництвом старших священників енергійно активізувала вимоги легалізації УГКЦ не тільки серед мирян підпільної УГКЦ, але й серед мирян легальної РПЦ.

Тому в 1988 р. значно збільшилася кількість заяв (понад триста) греко-католицьких віруючих із вимогами реєстрації їх громад і легалізації богослужінь, які надійшли на ім'я обласного уповноваженого в справах релігій, у партійні й радянські органи влади. Тернопільський обком КПУ відмовляв заявникам, усвідомлюючи, що реєстрація громад УГКЦ призведе до виходу близько 50 % віруючих (колишніх греко-католиків) із громад РПЦ. Щоб якось вплинути на них, зменшити існуючу напругу, Тернопільський обком КПУ дав вказівку обласному уповноваженому в справах релігій реєструвати раніше зняті з реєстрації релігійні громади і дозволити їм відкривати закриті храми РПЦ (у 1961–1964 рр. знято з реєстрації 311 парафій і стільки ж закрито храмів – 38 % від усіх тоді діючих), щоб у такий спосіб заблокувати активізацію віруючих підпільної УГКЦ. Таким чином, упродовж жовтня 1988 р. – жовтня 1989 р. в області зареєстровано 303 релігійні громади і стільки ж відкрито храмів у приналежності до РПЦ, що загалом із раніше діючими становило 792 парафії РПЦ, які обслуговували 320 священників [4, арк. 12], у той час як вимагали реєстрації майже 50 громад УГКЦ, котрі обслуговували близько 20 підпільних священників, яких не задовольняло таке хитре й підступне рішення обкому КПУ.

Тому поступово із підпільних богослужінь, греко-католики у 1989 р. активніше виходять на легальні, відкриті, незважаючи на те, що влада такі відправи не санкціонувала. Вони проводилися у Тернополі, районних містах, у селах на площах, на цвинтарях, біля могил жертв НКВС, фігур-христів, закритих храмів. Несанкціоновані відкриті богослужіння у багатьох випадках проводилися скоординовано із обласними організаціями Української Гельсінської Спілки (далі – УГС), Народного руху України (далі – НРУ), КЗУКЦ і мали не тільки релігійний зміст і мету, але й антирадянський, український національно-патріотичний, і були, загалом, спрямовані на легалізацію УГКЦ і відродження Української держави. Вони охопили галицькі області і Закарпаття. Наприкінці весни – на початку осені 1989 р. тиск греко-католиків на місцеві органи влади ще більше посилювався, від помірних вимог мирянські лідери, ієрархія і активне підпільне духовенство, активні віруючі миряни почасти в ультимативній формі вимагали від партійно-державної влади справедливих рішень щодо легалізації УГКЦ.

Отож, враховуючи зазначені внутрішні і зовнішні чинники, партійно-державна влада визнала право УГКЦ на свободу віросповідання, бо вже не могла більше протистояти руху за легалізацію, а з іншого боку, легалізація УГКЦ створювала позитивний міжнародний імідж М. Горбачову напередодні його зустрічі із папою Римським Іваном Павлом II, яка мала відбутися 1 грудня 1989 р. Тому 20 листопада 1989 р. Рада у справах релігій при Раді Міністрів УРСР опублікувала заяву про дозвіл на реєстрацію громад УГКЦ, що означало закінчення періоду підпілля.

Отож, греко-католики отримали право утворювати й реєструвати свої релігійні громади згідно із законодавством для релігійних організацій в УРСР, водночас й органи місцевої влади також повинні були дотримуватися закону щодо реєстрації громад УГКЦ. Однак органи державної влади прагнули контролювати процес відродження УГКЦ, мінімізувати його динаміку і, одночасно, у зв'язку з цим, зменшити втрати парафій і храмів протегованої РПЦ та дистанціювати греко-католиків від громадсько-політичного руху за суверенність України. Тому-то, хоча у грудні 1989 р. в області вже легально діяли понад 40 греко-католицьких громад, але влада не квапилася їх зареєструвати. Греко-католики таке гальмування розглядали як прагнення влади зберегти монопольний статус РПЦ в регіоні, що, по суті, заклало фундамент у міжконфесійну боротьбу за сфери впливу між греко-католиками і православними. Слід відзначити, що юридично УГКЦ, як інституція, отримала визнання і затвердження свого статусу аж 15 червня 1991 р., але це не означало її повної реабілітації.

Тим не менше, у 1990 р. влада повільно розпочала реєстрацію громад УГКЦ згідно із «Положенням про релігійні об'єднання в Українській РСР» від 1 листопада 1976 р., в якому передбачалося, що для реєстрації статуту громади необхідно мінімально 20 повнолітніх громадян даного віросповідання, які у виконком районної чи міської ради подають відповідні встановлені положеннями документа, а далі вони передавалися у вищі інстанції. Така процедура тривала до 23 квітня 1991 р., коли вийшов Закон Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» у якому зазначено, що «для одержання релігійною громадою правоздатності юридичної особи громадяни в кількості не менше десяти» повнолітніх осіб мали право подавати заяву та статут на реєстрацію в обласні чи міські державні адміністрації, а релігійні управління, монастирі, духовні навчальні заклади тощо реєструвати свої статuti в державних органах України у справах релігій.

Одночасно з другого півріччя 1989 р. в західних областях України активізується процес відродження Української автокефальної православної церкви (далі – УАПЦ) і утворення її громад, яких влада до 1990 р. також не реєструвала. УАПЦ, як інституція, зареєструвала свій статут у Раді у справах релігій при Раді Міністрів УРСР 2 жовтня 1990 р.

Отож, наприкінці 1989 р. в РПЦ у західних областях і в Закарпатті виникло декілька суттєвих проблем. Перша – це можлива втрата своїх віруючих у зв'язку з легалізацією УГКЦ; друга – ймовірний перехід у лоно УГКЦ «возз'єднаного» і національно-патріотичного духовенства; третя – перехід і приєднання частини духовенства і віруючих до УАПЦ; четверта – пов'язана із зазначеними, майнова, а саме – втрата храмів, монастирських споруд тощо, яка, до речі, не була передбачена ні заявою, ні положенням, ні законом, тож не мала юридичного механізму розв'язання, а тому створила міжконфесійне т. зв. майнове протистояння, яке в багатьох випадках призвело до розколу місцевих громад на віруючих УГКЦ і віруючих УАПЦ, чи віруючих УГКЦ і віруючих РПЦ (із 1990 р. – Українська православна церква (далі – УПЦ), в науковому обігу трактується як УПЦ МП), чи віруючих УАПЦ і віруючих РПЦ – УПЦ МП.

Трансформація громад РПЦ до УГКЦ зіткнулася із головною проблемою – питанням повернення храмів, бо греко-католики вважали, що після дозволу на реєстрацію їх громад, державна влада мала б повернути їм усе майно, яке належало УГКЦ до т. зв. Львівського собору 1946 р. і таке повернення, на їх думку, було б історично справедливим. Але державна влада не прагнула відновити таку історичну справедливість, продовжуючи й надалі підтримувати РПЦ – УПЦ МП і тому не вводила в дію законодавство юридичних механізмів, які б вирішили таку актуальну

проблему і зняли б міжконфесійне протистояння. Тому органи місцевої влади фактично опинилися в епіцентрі проблеми із культовими спорудами, яка була широкомасштабною, бо стосувалася усіх трьох західних областей. Наприклад, Івано-Франківська обласна рада рішенням від 25 квітня 1990 р. пропонувала повернути майно УГКЦ, яке їй, Церкві, належало до 1946 р., а в тих населених пунктах, де відбувся конфесійний поділ, храм використовувати почергово, поки «менша» чисельно конфесійна громада не збудує свій храм [5, арк. 3–5]. Подібним було рішення Львівської облради від 4 травня 1990 р. [6, с. 1]. Натомість, постійна комісія з питань культури та духовного виховання Тернопільської обласної ради у своєму рішенні від 10 травня 1990 р. пропонувала повернути усі культові споруди УГКЦ, якими вона володіла до 1946 р., а в Кременецькому, Ланівцькому і Шумському районах церковне майно мала отримати УАПЦ, водночас УПЦ МП мала право на збереження своїх громад і будівництво нових храмів [7, арк. 129–131].

Такі рішення обласних рад не розв'язували міжконфесійного протистояння, бо не задовольняли віруючих і духовенство конфліктуючих Церков. Тому республіканська Рада у справах релігій рекомендувала орієнтувати громади на будівництво нових храмів або купівлю й переобладнання приватних чи інших будівель; передавати закриті або використовувані не за призначенням храми; передавати релігійним громадам інші приміщення на правах оренди; якщо, наприклад, греко-католицька громада утворилася шляхом трансформації із РПЦ (УПЦ МП), то місцева влада могла передати їй храм тієї громади, але, якщо був у населеному пункті конфесійний поділ, то питання володіння храмом виносилося на розгляд змішаної православно-католицької комісії і на основі її рекомендацій ухвалювалося відповідне рішення [7, арк. 28–29].

У реальності знаходилися різні компромісні рішення між релігійними громадами (будівництво, ремонт, реставрація храмів, переобладнання інших приміщень) і почасти місцева влада допомагала в цьому громадам, але основний тягар несли громади. Та слід зазначити, що не всюди вдалося в такі способи вирішити майнову проблему, навіть із врахуванням постанов судів про почергові богослужіння. Конфлікти жевріють і донині, наприклад, їх є ще понад двадцять в населених пунктах Тернопільщини.

Отож, міжконфесійна майнова проблема 1989–1991 рр. стала супроводжуваним чинником конфесійних трансформацій громад РПЦ (УПЦ МП), УАПЦ і УГКЦ. Нерозривно з нею виникла т. зв. «кадрова проблема», а саме – наповнення відроджених громад УГКЦ духовенством, бо свого, підпільного, явно не вистачало, його налічувалося тільки близько 200 осіб в усіх західних областях. Тому таке наповнення відбувалося тріадним комплексом: підпільним духовенством УГКЦ; духовенством РПЦ, яке перейшло наприкінці 1989 р. і в наступних роках в лоно УГКЦ; духовенством, яке отримало хіротонію, закінчивши перед цим у 1990–1991 рр. прискорені семінарські курси під проводом греко-католицьких священників-викладачів. У таблицях подано діахронію відродження парафій УГКЦ у 1989–1991 рр. зазначеними групами духовенства.

На час виходу з підпілля УГКЦ мала в Україні тільки три єпархії: Львівську (до неї також належали деканати центрально-східних і західних районів Тернопільщини), Івано-Франківську (із південними районами Тернопільщини) і Мукачівську. Остання, через Апостольського нунція в Україні, підпорядкована Ватиканові. Львівська та Івано-Франківська (Станіславська) єпархії складали Львівську митрополію УГКЦ, якою під час виходу з підпілля керував архієпископ Володимир Стернюк. У той час Глава УГКЦ – Верховний архієпископ і кардинал Мирослав Іван Любачівський, який у 1984 р. очолив УГКЦ, знаходився за кордоном. Він прибув на свій престіл у Львів навесні 1991 р.

Досліджуваний період (1989–1991 рр.) стосується парафій і духовенства трьох конфесій: РПЦ (УПЦ), УГКЦ і УАПЦ й тому статистично-порівняльний аналіз тяжіє саме до них. Отже, в загальноукраїнському масштабі у 1988 р., тобто, якби напередодні активізації конфесійних трансформацій і динаміки зростання – відродження парафій РПЦ, цих парафій в Україні налічувалося 3971 [8, с. 25]. Та, коли у 1989 р. почався рух за відродження і легалізацію УГКЦ та УАПЦ й партійно-державна влада, щоб заблокувати або мінімізувати цей процес, дозволила реєстрацію знятих з реєстрації у 1959–1964 рр. парафій РПЦ, то їх кількість на 1 вересня 1990 р. вже становила 6505 релігійних громад. Але це не зупинило утворення громад УГКЦ і УАПЦ, які на 1 вересня 1990 р. налічували відповідно 298 і 102 [8, с. 25] зареєстровані парафії, але процес реєстрації тривав і охоплював значно більшу кількість парафій. Підтвердженням цього є дані Ради у справах релігій станом на 1 січня 1991 р. щодо зареєстрованих релігійних громад. Отже, на цю дату УПЦ налічувала 5031 релігійну громаду, УГКЦ – 1912, УАПЦ – 811 [9, с. 41]. А всього тоді в Україні діяли 26 конфесій, які налічували 9994 релігійні громади. Отож, кількість релігійних громад УПЦ із 6505 у 1990 р. зменшилася до 5031, станом на 1991 р. Основна причина цього спаду полягає в тому, що впродовж 1990 р. тривав активний процес переходу духовенства та парафій УПЦ до інших Церков, насамперед до УГКЦ і УАПЦ. УПЦ ототожнювалася серед населення, особливо західних областей України і Закарпаття, із російським окупаційним поневоленням

українців, а це вносило дисонанс в ідею національної незалежності України. РПЦ, чи згодом УПЦ, серед національно свідомих українців вважалася не тільки як Церква, яка в період руїни поглинула первинне українське православ'я; не тільки як Церква, яка доклалася до заборони діяльності УГКЦ, але й як Церква, яка завжди була (і є) на службі імперських інтересів Росії.

Тому негачія до УПЦ в західних областях України – П'ємонті сучасного національного відродження, була очевидна, через що саме в цьому регіоні УПЦ й втратила свої позиції [10, с. 57].

Одночасно, як за рахунок переходу духовенства і вірних із УПЦ в УГКЦ та УАПЦ, так і через активне створення нових релігійних громад у 1991 р., значно зросли кількісно і УГКЦ, і УАПЦ. Так, у 1991 р. від загальної кількості парафій в Україні УГКЦ мала 1912 релігійних громад, що становило 19,1 %. Це дало їй можливість вийти, за кількістю парафій, на другу позицію після УПЦ. У 1991 р. УАПЦ мала 811 парафій, що становило 8,1 % від загальної кількості релігійних громад в Україні – четверта позиція після громад євангельських християн-баптистів.

Наприкінці грудня 1991 р. зазначені конфесії нараховували в Україні відповідно: УПЦ – 5473 релігійні громади, УГКЦ – 2644, УАПЦ – 1490 [10, с. 61] із загальної кількості 12962 усіх громад діючих конфесій [11, с. 435].

Згадані конфесії у західних областях України наприкінці 1991 р. налічували парафій у Львівській: УПЦ – 166, УГКЦ – 1222, УАПЦ – 578; у Івано-Франківській: УПЦ – 18, УГКЦ – 594, УАПЦ – 368; у Тернопільській: УПЦ – 273, УГКЦ – 625, УАПЦ – 393 [10, с. 61]. Отож, від загальної кількості громад в Україні, у цих областях УПЦ мала 8,35 % парафій, УГКЦ – 92,32 %, УАПЦ – 89,87 %, з цього випливає, що УГКЦ і УАПЦ домінували в цих областях не тільки в регіональному, але й в загальноукраїнському масштабі, натомість УПЦ, яка тут домінувала в повоєнний радянський період, суттєво втратила своєї кількісні позиції, домінуючи, в основному, у північних районах Тернопільщини, у так званих «волинських», а в загальноукраїнському – за Збручем на сході і півдні.

На цьому загальноукраїнському і одночасно регіональному конфесійно-трансформаційному тлі проаналізуємо, згідно з проведеними дослідженнями, на основі методів анкетування й інтерв'ю духовенства із підпільної УГКЦ і того, яке перейшло із РПЦ в УГКЦ у грудні 1989–1991 рр., процес переходу та творення парафій УГКЦ та похідних, внаслідок поділу громади насіленого пункту, парафій УАПЦ у районах Тернопільської області.

Розглянемо трансформації парафій РПЦ (УПЦ МП) і одночасно відзначимо повну приналежність громади насіленого пункту до УГКЦ або її конфесійний поділ на приналежність до УГКЦ і УАПЦ. Трансформаційний процес здійснювали, як зазначалося вище, три групи (за духовно-освітнім вишколом) духовенства: підпільне УГКЦ, кадрове РПЦ і екстернатне УГКЦ, що висвітлено у поданих таблицях нашого дослідження. Також висвітлено відновлення або утворення в 1990–1991 рр. жіночих і чоловічих монастирів УГКЦ та парафій, яким ченці надають духовну опіку. Інформацію щодо конфесійних трансформацій парафій РПЦ (УПЦ МП) до УГКЦ здійснені підпільним духовенством УГКЦ у 1989–1991 рр. в Тернопільській області подано в таблиці 1.

Таблиця 1

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
1	2	3	4	5
1989 р.				
1.	Кисіль Михайло	с. Жилинці,	-	Борщівський
2.	Долішняк Дмитро, Івасюк Василь, Семенюк Василь, Шафран Роман	с. Озеряни	-	
3.	Долішняк Дмитро, Івасюк Василь, Семенюк Василь, Шафран Роман	-	с. Боришківці	
4.	Василик Павло, Сеньків Тарас	с. Доброполе	-	Бучацький
5.	Сеньків Тарас	-	с. Нагоряни	Заліщицький
6.	Долішняк Дмитро, Івасюк Василь,	-	м. Заліщики*	
		с. Лиса,	с. Сільце	Підгаєцький
		с. Носів,	-	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району	
7.	Семенюк Василь, Шафран Роман	с. Старе Місто	-	Теребовлянський	
	Семенюк Василь	с. Зарваниця, с. Гайворонка, с. Котузів, с. Сапова	- - - -		
8.	Возьняк Ігор, Колодій Іван, Смаль Євстахій, Хрипа Михайло	с. Великий Глибочок	м. Теребовля		Тернопільський
		-	-		
9.	Семенюк Василь	с. Острів	м. Тернопіль	Чортківський	
10.	Сеньків Іван	с. Мухавка	-		
11.	Сеньків Тарас	-	м. Чортків		
1990 р.					
12.	Долішняк Дмитро	с. Комарівка	-	Бережанський	
13.	Івасюк Василь	-	с. Божиків, с. Шибалин, с. Куропатники		
		-	-		
14.	Івасюк Василь, Половко Петро	с. Писарівка	-		
15.	Половко Петро	с. Жуків, с. Лапшин	- -	Борщівський	
		-	с. Словятин, с. Котів, с. Рибники, с. Підлісне		
16.	Шафран Роман	-	м. Бережани*		
		-	с. Волощина, с. Квіткове		
		-	-		
17.	Долішняк Дмитро	-	с. Боришківці		
18.	Кисіль Михайло	с. Ланівці, с. Озеряни	- -		
19.	Подушак Микола	с. Бурдяківці, с. Гуштин	- -		
20.	Прибула Петро	с. Дзвиногород, с. Трубочин	- -		
21.	Сеньків Іван	с. Мушкатівка, с. Вовківці, с. Іванків, м. Борщів	- - -		
		-	-		
		-	с. Олексинці, с. Верхняківці, с. Глибочок, с. Гермаківка		
22.	Василик Павло, Мороз Йосип, Сімкайло Григорій	с. Жизномир	-	Бучацький	
		-	м. Бучач, с. Язловець		
23.	Канак Григорій	-	с. Білявинці, с. Осівці, с. Переволока, с. Сороки		
		-	-		
		-	-		
24.	Монастирський Зиновій	с. Киданів	-		
		-	с. Бобулинці		

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
25.	Прибула Петро	с. Помірці, с. Ріпинці	-	Заліщицький
		-	-	
		-	с. Звенигород,	
		-	с. Бариш,	
		-	с. Трибухівці	
26.	Василик Павло	-	с. Литячі	Зборівський
27.	Василик Павло, Сеньків Іван, Сеньків Тарас, Війтишин Володимир	-	с. Дорогичівка	
28.	Сеньків Тарас, Мороз Йосиф	-	с. Нирків	
29.	Колодій Іван	с. Данилівці, с. Озерна, с. Осташівці, с. Нестерівці, с. Кукутківці, с. Серединці, с. Висипівці, с. Курівці, с. Вільшанка, с. Ярчівці, с. Волосівка, с. Підгайчики, с. Жуківці	-	
		-	-	
		-	с. Мшана, с. Чистопади	Козівський
30.	Долішняк Дмитро	с. Дибце, с. Геленки, с. Теофіпілька	-	
31.	Семенюк Василь	-	с. Чистопади	
32.	Половко Петро	с. Августівка, с. Хоростець	с. Мшана, с. Чистопади	
33.	Дуда Анатолій	с. Лядське, с. Велеснів	с. Чистопади	
34.	Валійон Михайло	с. Рожиськ, с. Оріховець, с. Турівка, с. Фащівка	с. Чистопади	Монастирський Підволочиський
		-	с. Іванівка	
35.	Говера Андрій (Іван)	с. Остап'є	-	
36.	Гончарик Зиновій	с. Голощинці, с. Староміщина, с. Клебанівка	-	
		-	-	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	Монастирський Підволочиський
37.	Гончарик Зиновій, Валійон Михайло	-	с. Супранівка, с. Жеребки	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	
38.	Мочук Степан	-	с. Супранівка, с. Жеребки	Монастирський Підволочиський
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	
		-	с. Супранівка, с. Жеребки	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
39.	Івасюк Василь (Ярослав)	с. Лиса, с. Носів	- -	Підгаєцький
40.	Шафран Роман	-	м. Підгайці	Теребовлянський
41.	Долішняк Дмитро	-	с. Голгоча	
42.	Дудкевич Віталій	-	с. Бурканів, с. Гвардійське	
43.	Репела Павло	-	с. Лошнів, с. Семенів	
44.	Семенюк Василь	-	смт Струсів	
45.	Вінтонюк Михайло	-	с. Гумніська с. Ігровиця	Тернопільський
46.	Возняк Ігор	-	с. Забойки	
47.	Говера Йосафат (Олег)	-	с. Мишковичі, с. Драганівка	
48.	Пастух Михайло (Василь)	с. Кип'ячка	-	
49.	Квич Дмитро (Петро)	с. Дичків	-	
50.	Репела Василь (Павло)	с. Підгороднє, с. Петриків, с. Красівка, с. Кутківці, с. Пронятин, с. Застінка, смт В. Бірки	- - - - - - -	Чортківський
51.	Іванів Василь	с. Серединки, смт Велика Березовиця, с. Білоскірка, с. Грабовець	- - - -	
52.	Семенюк Василь	-	с. Буцнів	
53.	Шафран Володимир	с. Козівка	-	
54.	Сеньків Іван	-	с. Росохач	
55.	Сеньків Тарас	-	с. Шманьківці, с. Звиняч	
1991 р.				
56.	Половко Петро	-	с. Котів, с. Рибники	Бережанський
57.	Шафран Роман	с. Рай, с. Лісники	- -	Бучацький
58.	Канак Григорій	-	с. Старі Петликивці	
59.	Майкович Іван (Теодозій)	с. Макушівка	-	
60.	Гончарик Зиновій	с. Красне	с. Медведівці	Гусятинський
61.	Колодій Іван	с. Покропивна	-	
62.	Говера Андрій (Іван)	-	с. Чернелівка, с. Городниця, с. Поділля	
63.	Придатко Михайло	с. Климківці	-	Підволочиський
64.	Івасюк Василь	-	с. Скорики	
65.	Дудкевич Віталій	с. Яблунівка	-	
		-	с. Сущин	Підгаєцький Теребовлянський

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
66.	Іванів Василь	-	с.мт Дружба	Тернопільський
67.	Вінтонюк Михайло	-	с. Дубівці,	
68.	Возьняк Ігор	-	с. Плоти́ча	
69.	Шафран Володимир	-	с. Почапинці	
70.	Батіг Віктор, Гуралюк Никодим, Крецул Теодозій	-	с. Милівці	Чортківський
71.	Канак Григорій	-	с. Біла	
72.	Сеньків Іван	-	с. Капустинці	
73.	Сеньків Тарас	-	с. Косів,	
		-	с. Скомороше,	
		-	с. Білобожниця, с.мт Заводське	

* в населеному пункті ще була громада РПЦ (УПЦ МП).

Інформацію щодо конфесійних трансформацій духовенства і парафій РПЦ (УПЦ МП) до УГКЦ у 1989–1991 рр. в Тернопільській області подано в таблиці 2.

Таблиця 2

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
1	2	3	4	5
1989 р.				
1.	Бідула Зеновій	с. Надрічне, с. Плїхів, с. Урмань	-	Бережанський
2.	Климкович Роман	с. Волиця, с. Куряни, с. Підвисоке	-	
3.	Немелівський Михайло	с. Вербів	-	
4.	Гриджук Роман	с. Пищатинці, с. Висічка, с. Стрілківці, с. Шершенівка	-	
5.	Смішко Михайло	с. Худиківці, с. Іване Пусте	-	Борщівський
6.	Сус Микола	с. Завалля, с. Урожайне	-	
7.	Бігун Василь	с. Губин	-	
8.	Погорецький Василь	-	с. Солоне	
9.	Романець Микола	с. Городок	-	Збаразький
10.	Пісьо Володимир	с. Охримівці, с. Чернихівці	-	
11.	Кутний Григорій	с. Піщане	-	Зборівський
12.	Снак Микола	с. Хомівка,	-	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
13.	Павлик Ярослав	с. Мшанець с. Затишне -	- - с. Вербка	Монастириський
14.	Грицишин Ярослав	с. Бенева	-	Теребовлянський
15.	Килиман М.	с. Деренівка	-	Тернопільський
16.	Галайко Григорій	с. Чернелів-Руський	-	
17.	Хома Володимир	с. Байківці, с. Смиківці, с. Товстолуг, с. Великі Гаї	- - - -	
18.	Шевчук Іван	с. Коцюбинчики	-	
19.	Шлапак Роман	с. Нагірянка	-	Чортківський
1990 р.				
20.	Бідула Зеновій	с. Мечишів	-	Бережанський
21.	Кінах Ярослав	с. Нараїв, с. Рогачин	- -	
22.	Маруда Володимир	с. Тростянець, с. Литвинів, с. Рудники	- - -	
23.	Немелівський Михайло	с. Гиновичі, с. Вербів,	- -	
24.	Підлипний Михайло	с. Базниківка, с. Саранчуки	- -	Борщівський
25.	Попівчак Іван	с. Вільховець, с. Жовнівка, с. Літятин, с. Потутори	- - - -	
26.	Антків Йосип*	с. Дубівка, с. Цигани	- -	
27.	Боднар Богдан	с. Кудринці, с. Латківці, с. Михайлівка	- - -	
28.	Гладяк Ростислав	с. Королівка -	- с. Юр'ямпіль	
29.	Ковальчук Василь	с. Устя	-	
30.	Крицький Павло	-	с. Горошова	
31.	Михайлюк Володимир	с. Зелене, с.мт Мельниця-Подільська	- -	
32.	Сус Микола	с. Вільховець, с. Дзвинячка	- -	Буцацький
33.	Бігун Василь	с. Возилів, с. Золотий Потік, с. Рублено, с. Миколаївка, с. Губин, с. Скоморохи, с. Сновидів, с. Костільники, с. Соколів	- - - - - - - -	
34.	(уточнюється)	с. Верхівці	-	
35.	Бойчук Ігор	-	с. Яблунів	
36.	Буштинський	с. Увисла	-	Гусятинський

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
37.	Тимофій			
38.	Вайда Василь	с. Личківці	-	
39.	Гіркий Василь	с. Сидорів	-	
	Гура Іван	с. Оришківці,	-	
		с. Чабарівка	-	
		-	с. Тудорів, м. Копичинці	
		-		
40.	Квік Василь	с. Швайківці,	-	
		с. Гадинківці,	-	
		с. Теклівка	-	
41.	Кріль Іван	-	с. Мала Лука,	
		-	с. Монастириха	
42.	Михайлюк Геннадій	с. Вільхівчик	-	
43.	Мохун Ігор	с. Жабинці	-	
44.	Пилипів Михайло	с. Малі Бірки	-	
45.	Погорецький	-	с. Васильківці,	
	Василь	-	с. Щитівці	
46.	Цвях Іван	с. Оленівка	-	
		-	с. Хоростків	
47.	Шкондрій Ярослав	с. Глібів	-	
48.	Щиголь Степан	с. Суходіл	-	
49.	Барновський	с. Глушка, с. Торське	-	Заліщицький
	Степан	-	-	
50.	Гладяк Ростислав	с. Колоднівка	-	
51.	Двірник Петро	с. Дуплиська	-	
52.	Джиджора Павло	-	с. Шутроминці	
53.	Жук Ярослав	с. Зелений Рай	-	
54.	Масловський	с. Печорна	-	
	Віталій			
55.	Мотуляк Василь	с. Угриньківці,	-	
		с. Хартонівці	-	
56.	Погорецький	-	с. Садки	
	Василь			
57.	Романець Микола	с. Вигода,	-	
		с. Кулаківці	-	
58.	Семків Василь	с. Буряківка	-	
59.	Смішко Йосип	-	с. Поділля,	
		-	сmt Товсте	
60.	Чир Степан	с. Устечко	-	
61.	Чорноокий	с. Бересток,	-	
	Володимир	с. Ворвулинці,	-	
		с. Гиньківці	-	
62.	Швигар Онуфрій	с. Лисівці, с. Шипівці	-	
			-	
63.	Шмиглик Тарас	-	с. Кошилівці	
64.	Дудкевич	с. Іванчани	-	Збаразький
	Мирослав	-	с. Мала Березовиця	
65.	Рогач Тарас	с. Гуцанки,	-	
		с. Добромірка	-	
66.	Хомкович	с. Красносільці,	-	
	Володимир	с. Розношинці	-	
67.	Янішевський Йосип	с. Нижчі Луб'янки,	-	
		с. Кретівці,	-	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
68.	Борсук Павло	с. Вищі Луб'янки с. Гарбузів, с. Манаїв, с. Нище, с. Івачів	- м. Збараж -	Зборівський
69.	Возняк Ярослав	с. Загір'я	-	
70.	Головчак Микола	с. Вовчківці, с. Монилівка	- -	
71.	Івашко Корнелій	с. Глядки	-	
72.	Кирич Богдан	с. Тростянець, с. Лопушани	- -	
73.	Костів Євген	м. Зборів, с. Присівці, с. Футори	- - -	
74.	Кутний Григорій	с. Гаї-за-Рудою, с. Гаї Розтоцькі -	- - сmt Залізці	
75.	Пиж Володимир	с. Богданівка, с. Сировари, с. Яцківці	- - -	
76.	Пиріг Іван	с. Тустоголови, с. Храбузна	- -	
77.	Пошва Михайло	с. Дітківці	-	
78.	Снак Микола	с. Мшанець	-	
79.	Чайковський Михайло	с. Городище, с. Іванківці, с. Кобзарівка, с. Малашівці, с. Носівці, с. Плесківці	- - - - - -	
80.	Бойко Євген	с. Геленків, с. Теофіпілька -	- - с. Потік	Козівський
81.	Борисюк Іван	с. Городище, с. Плоти́ча, с. Слобідка, с. Великий Хо́дачків	- - - -	
82.	Вересюк Михайло	с. Козівка, с. Купчинці	- -	
83.	Гамиш Андрій	с. Щепанів, с. Криве	- -	
84.	Драпінський Омелян	сmt Козлів, с. Таурів, с. Дмухівці	- - -	
85.	Канюга Петро	с. Вибудів, с. Вимислівка, с. Олесине, с. Уритва	- - - -	
86.	Комарницький Євстахій	с. Ценів	-	
87.	Мушинський Євген	с. Бишки, с. Конюхи	- -	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
88.	Оберлейтнер Мар'ян	с. Будилів,	-	Монастирський
		с. Золочівка,	-	
		с. Медова	-	
89.	Смачило Михайло	с. Кальне,	-	
		с. Вівся	-	
90.	Штибель Михайло	с. Золота Слобода,	-	
		с. Ішків,	-	
		с. Росохуватець	-	
91.	Бойчук Михайло	с. Бертники,	-	
		с. Григорів,	-	
		с. Чехів	-	
92.	Велиган Ярослав	с. Лука	-	
93.	Джиджора Ігор	с.мт Коропець,	-	
		с. Садове	-	
94.	Малярчук Микола	с. Комарівка	-	
95.	Михайлишин Дем'ян	с. Гончарівка	-	
		-	с. Горішня Слобідка,	
		-	м. Монастирська	
96.	Петришин Григорій	с. Заставці,	-	Підволочиський
		с. Швейків	-	
97.	Подоба Дмитро	с. Криниця	-	
98.	Савіцький Петро	с. Тросянці, с. Устя-Зелене	-	
		с. Дубенка	-	
99.	Станчак Йосафат	с. Ковалівка,	-	
100.	Хомета Петро	с. Савелівка	-	
		с. Лазарівка	-	
101.	Цап'юк Іван	с. Нове Село,	-	
102.	Бочан Михайло	с. Гнилички, с. Токи,	-	
		с. Гуцанки	-	
		-	-	
103.	Зарічний Володимир,	с. Колодіївка	-	
	Довгошия Ілля,			
	Буртник Михайло			
104.	(перейшла без священика)	с. Гнильче	-	Підгаєцький
105.	Маруда Володимир	с. Боків, с. Литвинів,	-	
		с. Рудники,	-	
		с. Тросянець	-	Теребовлянський
		-	-	
106.	Мисак Григорій	-	с. Завалів	
107.	Петрущак Мирослав	с. Вага	-	
108.	Прищ Василь	с. Вербів, с. Мужилів	-	
		-	-	
109.	Стахнів Михайло	с. Мирне, с. Мужилів	-	
		-	-	
110.	Сухарський Микола	с. Білокриниця,	-	
		с. Новосілка,	-	
		с. Степове,	-	
		с. Юстинівка	-	
111.	Авганець Ігор	-	с. Ласківці	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
112.	Бочан Михайло	с. Боричівка, с. Глещавка - -	- - с. Плебанівка, с. Буданів с. Тютків	Тернопільський
113.	Гладяк Мирослав	-	-	
114.	Дацьків Михайл	с. Ілавче	-	
115.	Келимен Михайло	с. Мшанець	-	
116.	Кухарський Михайло	с. Дворіччя, с. Конопківка	- -	
117.	Манорик Степан	-	с. Нова Могиляниця	
118.	Новіцький Михайл	с. Великий Говилів	-	
119.	Петришин Петро	с. Залав'є	-	
120.	Романів Михайло	с. Сороцьке	-	
121.	Сивак Іван	с. Довге - -	- с. Долина с. Романівка	
122.	Табака Ярослав	-	-	
123.	Шулик Іван	с. Іванівка	-	
124.	Якимів Іван	с. Золотники	-	
125.	Галайко Григорій	с. Жовтневе, с. Ступки	- -	
126.	Дудка Володимир	- -	с. Лучка, с. Мишковичі	
127.	Зарічний Володимир	с. Костянтинівка, с. Малий Ходачків	- -	
128.	Козій Василь	с. Біла -	- с. Чистилів	
129.	Павко Михайло	с. Курники	-	
130.	Полівчак Олексій	с. Велика Лука, с. Миролубівка	- -	
131.	Симець Михайло	с. Йосипівка, с. Мар'янівка, с. Настасів	- - -	
132.	Собчук Василь	с. Скоморохи, с. Смолянка, с. Прошова с. Шляхтинці	- - - -	
133.	Чайковський Михайло	-	-	Чортківський
134.	Штибель Михайло	с. Стегниківці	-	
135.	(уточнюється)	с. Антонів, с. Свидова	- -	
136.	Гончарик Роман	с. Малі Чорнокінці, с. Пробіжна	- -	
137.	Дрібнюк Йосип	с. Стара Ягільниця	-	
138.	Дячок Петро	-	с. Джурин	
139.	Зілітинкевич Борис	с. Базар	-	
140.	Костецький Кіндрат	с. Шульганівка	-	
141.	Недільський Богдан	- -	с. Залісся, с. Колиндяни	
142.	Погорецький Василь	с. Кривеньке, с. Товстенке	- -	
143.	Романюк Михайло	-	с. Полівці	
144.	Смішко Йосип	с. Заболотівка, с. Улашківці	- -	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
145.	Шкільницький Богдан	с. Чорнокінецька Воля	-	
146.	Шлапак Роман	с. Ягільниця, с. Нагірянкa	- -	
1991 р.				
147.	Антків Йосип*	с. Гуштин	-	Борщівський
148.	Дутка Володимир	-	с. Лосяч	
149.	Жук Микола	-	с. Сапогів	
150.	Ковальчук Василь	с. Михалків	-	
151.	Сабала Іван	-	с. Нивра	
152.	Смішко Михайло	с. Іване-Пусте	-	
153.	Сус Микола	с. Панівці	-	
154.	Чверенчук Василь	с. Берем'яни	-	Бучацький
		-	с. Нові Петликівці,	
		-	с. Пишківці,	
		-	с. Жнибороди	
155.	Вайда Василь	с. Трибухівці	-	Гусятинський
156.	Гура Іван	с. Котівка	-	
		-	с. Сухостав	
157.	Мацьків Михайло	-	с. Хлопівка	
158.	Михайлюк Геннадій	-	с.мт Гусятин	
159.	Мохун Ігор	с. Ключинці,	-	
		с. Коцюбинці,	-	
		с. Чагарі,	-	
		с. Перемилів	-	
		-	с. Кут,	
		-	с. Сорока	
160.	Пилипів Михайло	с. Постолівка	-	
		-	с. Городниця	
161.	Шкандрій Ярослав	с. Пізнанка	-	
162.	Барновський Степан	с. Іване-Золоте	-	Заліщицький
163.	Гриджук Роман	-	с. Новосілка	
164.	Двірник Петро	-	с. Добрівляни	
165.	Должук Микола	-	с. Зозулинці	
166.	Мотуляк Василь	с. Ставки	-	
167.	Пасічник Зиновій	с. Синьків	-	
168.	Погорецький Василь	-	с. Виноградне**	
169.	Романець Микола	с. Дунів	-	
170.	Смішко Йосип	с. Головчинці	-	
171.	Черничук Василь	-	с. Бедриківці	
172.	(уточнюється)	с. Семиківці	-	Збаразький
173.	Єднорович Григорій	с. Гори	-	
		Стрийовецькі,	-	
		с. Максимівка,	-	
		с. Чагарі Збаразькі	-	
174.	Смалюх М.	с. Синягівка	-	
175.	Шкільний Михайло	с. Киданці	-	
		-	с. Романове Село	
176.	Юрик Олег	с. Добромірка	-	
177.	Янішевський Йосип	-	с. Травневе	
178.	Біль Роман	с. Бзовиця,	-	Зборівський

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
179. 180.	Венгирак Михайло Возняк Ярослав	с. Білоголови, с. Нетерпинці с. Жабиня с. Панасівка, с. Підберезці, с. Серетець -	- - - - - - с. Ратищі	Козівський
181. 182.	Головчак Микола Гордійчук Мирослав	с. Ярославичі с. Білківці,	- -	
183. 184.	Івашків Корнелій Кирич Богдан	с. Чернихів с. Білокриниця, с. Оліїв	- - -	
185.	Ковалик Юрій	с. Кабарівці, с. Метенів -	- - с. Кудобинці	
186.	Костів Євген	с. Красна, с. Погрібці	- -	
187.	Марщівський Іван	с. Воробіївка, с. Курівці	- -	
188.	Пиріг Іван	с. Грабківці, с. Плісняни, с. Славна	- - -	
189. 190.	Снак Микола Шестак Роман	с. Вертелка с. Мильне, с. Ренів	- - -	
191.	Бойко Євген	с. Мала Плавуча, с. Велика Плавуча	- -	
192.	Борисюк Іван	с. Великий Ходачків, с. Слобідка, с. Городища, с. Плотица	- - - -	
193. 194.	Галиш Андрій Мушинський Євген	с. Криве с. Заберезки	- -	Монастирський
195.	Велиган Ярослав	с. Міжгір'я	-	
196.	Вербовий Антон	с. Завадівка	-	
197.	Ворончак Іван	с. Яргорів	-	
198.	Джиджора Ігор	с. Горигляди -	- с. Вістря	
199.	Дзюбак Нестор	с. Підлісне	-	
200.	Дребіт Григорій	с. Пилипче	-	Підволочиський
201.	Костенко Михайло	с. Красіїв	-	
202.	Мохнатий Михайло	с. Сеньків	-	
203.	Петришин Петро	с. Рідколісся	-	
204.	Романів Михайло	с. Митниця -	- с. Хоптянка	
205.	Дзюбак Нестор	с. Пановичі	-	Підгаєцький
206.	Петришин Григорій	с. Нова Гута, с. Мозолівка, с. Середнє	- - -	
207.	Петрущак Мирослав	с. Михайлівка	-	

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
208.	Сухарський Микола	с. Поплави	-	Теребовлянський
209.	Хомета Петро	с. Олеша	-	
210.	Бучинський	-	с. Зубів,	
211.	Методій	-	с. Острівець	
	Грицишин Ярослав	с. Багатківці,	-	
		с. Маловоди,	-	
		с. Соснів,	-	
212.	Зубаль Микола	-	с. Застіноче	
213.	Кухарський	с. Ладичин	-	
214.	Михайло	-	с. Заздрість	
	Новіцький Михайл	с. Малий Говилів	-	
215.	Подушак Микола	с. Констанція	-	
216.	Сивак Іван	-	с. Кам'янка	
217.	Шулик Іван	с. Іванівка, с. Лозівка	-	
218.	Якимів Іван	с. Вишнівчик	-	Тернопільський
219.	Драпінський	с. Довжанка,	-	
220.	Омелян	с. Домаморич	-	
	(уточнюється)	с. Босири	-	
221.	(уточнюється)	с. Сокиринці	-	
222.	Гончарик Роман	-	с. Тарнавка	
223.	Зінченко Богдан	с. Зелена	-	
224.	Недільський	с. Колиндяни	-	
225.	Богдан	-	с. Шманьківчики	
	Петрів Володимир	-	с. Сосулівка**	
226.	Шкільницький	с. Великі Чорнокінці	-	Чортківський
	Богдан			

*католицький священик, який у 1945 р. перейшов до РПЦ, був учасником Львівського псевдособору 8–10 березня 1946 р. Служив на парафії с. Сидорів Гусятинського району. Богослужіння проводив за греко-католицькою традицією. Був засуджений. Повернувся із ув'язнення у 1957 р. Знову возз'єднався з РПЦ. Служив на парафії с. Устечко Заліщицького району.

** також в населеному пункті ще була громада РПЦ (УПЦ МП).

Інформацію щодо конфесійних трансформацій парафій РПЦ (УПЦ МП) до УГКЦ здійснені духовенством, яке отримало хіротонію, закінчивши перед цим у 1990–1991 рр. прискорені семінарські курси під проводом греко-католицьких священиків-викладачів подано в таблиці 3

Таблиця 3

№ з/п	Прізвище та ім'я священика	Назва парафій (населених пунктів), які повністю перейшли в УГКЦ	Назва парафій (населених пунктів), громади яких конфесійно поділилися під час трансформації на парафії УГКЦ і УАПЦ	Назва району
1	2	3	4	5
1990 р.				
1. 2.	Козій Іван Церулик Богдан	с. Красне - - -	- с. Кривки, с.мт Микулинці, с. Різдва	Гусятинський Теребовлянський
1991 р.				
1.	Козій Іван	- -	с. Буцики, с. Вікно.	Гусятинський

2.	Сарабул Олег	-	с.мт Гримайлів,	
3.	Дідур Степан	-	с. Саджівка,	
4.	Єднорович	-	с. Кут	
	Григорій	с. Зарубинці	с. Новосілка	Підволочиський
		-	-	
		-	с. Богданівка,	
		-	с. Кам'янки	

Інформацію щодо чоловічих монастирів УГКЦ відновлені або утворені в 1990–1991 рр. у Тернопільській області подано в таблиці 4.

Таблиця 4

№ з/п	Назва монастиря і приналежність до чину чи згромадження	Місце знаходження монастиря	Дата відновлення діяльності	Дата утворення парафії, якій ченці монастиря надають духовну опіку
1.	Монастир Матері Божої Неустанної Помочі Чину Найсвятішого Ізбавителя	м. Тернопіль	1991 р.	1991 р.
2.	Монастир Різдва Івана Хрестителя Чину Святого Василія Великого	с. Краснопуца Бережанського району	1991 р.	1991 р.
3.	Монастир Чесного Хреста Господнього Чину Святого Василія Великого	м. Бучач	1991 р.	1990 р.
4.	Монастир Різдва Божої Матері Чину Святого Василія Великого	с. Улашківці Чортківського району	1990 р.	1990 р.

Інформацію щодо жіночих монастирів УГКЦ відновлені або утворені в 1990–1991 рр. у Тернопільській області подано в таблиці 5.

Таблиця 5

№ з/п	Назва монастиря і приналежність до чину чи згромадження	Місце знаходження монастиря	Дата відновлення діяльності
1.	Монастир Пресвятого Серця Христового Чину Святого Василія Великого	м. Тернопіль	Діяв у підпіллі УГКЦ, легалізувався у 1990 р.
2.	Монастир Співстраждання Пресвятої Богородиці Згромадження Сестер Службниць Непорочної Діви Марії	м. Бережани	Діяв у підпіллі УГКЦ, легалізувався у 1990 р.
3.	Монастир Покрови Пресвятої Богородиці Згромадження Сестер Службниць Непорочної Діви Марії	м. Заліщики	Діяв у підпіллі УГКЦ, легалізувався у 1990 р.
4.	Монастир Сестер Пресвятої Родини Згромадження Сестер Пресвятої Родини	м. Чортків	Діяв у підпіллі УГКЦ, легалізувався у 1990 р.
5.	Монастир Сестер Студійського Уставу	м. Тернопіль	Діяв у підпіллі УГКЦ, з 1990 р. – легально, а в 1993 р. черниці переїхали у монастир св. Йосифа с. Великі Гаї
6.	Будинки за місцем помешкання Згромадження Сестер Службниць Непорочної Діви Марії	м. Тернопіль	Черниці діяли у підпіллі УГКЦ, з 1990 р. – легально

Перша група, – підпільне духовенство УГКЦ, здійснило в грудні 1989 р. повний перехід парафій із РПЦ в УГКЦ в Борщівському районі – 3 громади, Підгаєцькому – 3, Тереховлянському – 4, Тернопільському – 2, Чортківському – 1, тоді ж під час переходу із РПЦ конфесійно поділилися на парафії УГКЦ і УАПЦ громади населених пунктів у таких районах: 1 – Борщівському, 1 – Бучацькому, 2 – Заліщицькому, 1 – Підгаєцькому, 1 – Тереховлянському, 1 – Тернопільському, 1 – Чортківському. Цей перехід релігійних громад здійснили сумарно 11 священиків.

У 1990 р. священики із підпільної УГКЦ повністю повернули в лоно УГКЦ парафії у населених пунктах таких районів: 4 – у Бережанському, 9 – Борщівському, 4 – Бучацькому, 13 – Зборівському,

5 – Козівському, 2 – Монастириському, 8 – Підволочиському, 2 – Підгаєцькому, 14 – Тернопільському.

У тому ж році ними були утворені, внаслідок переходу, греко-католицькі парафії у тих населених пунктах, громади яких конфесійно поділилися на парафії УГКЦ і УАПЦ у таких районах: 10 – Бережанському, 4 – Борщівському, 10 – Бучацькому, 3 – Заліщицькому, 2 – Зборівському, 1 – Козівському, 9 – Підволочиському, 2 – Підгаєцькому, 6 – Тереховлянському, 5 – Тернопільському, 3 – Чортківському.

У 1991 р. духовенство підпільної УГКЦ повністю трансформувало із РПЦ в УГКЦ релігійні громади у таких районах: 2 – Бережанському, 1 – Бучацькому, 1 – Гусятинському, 1 – Козівському, 1 – Підгаєцькому, 1 – Підволочиському.

У тому ж році цим духовенством утворено греко-католицькі парафії у населених пунктах, громади яких під час трансформації із РПЦ конфесійно поділилися на парафії УГКЦ і УАПЦ у таких районах області: 2 – Бережанському, 2 – Бучацькому, 4 – Підволочиському, 2 – Тереховлянському, 4 – Тернопільському, 7 – Чортківському.

Отож, сумарно, у грудні 1989 р. духовенством підпільної УГКЦ відновлено у лоні Церкви 21 релігійну громаду, із яких 13 у населених пунктах, громади яких повністю перейшли до УГКЦ і 8 – де відбувся конфесійний поділ; у 1990 р., відповідно, 116: 61 і 55; у 1991 р. – 28: 7 і 21. Таким чином, із грудня 1989 р. по грудень 1991 р. 40 священників підпільної УГКЦ трансформували із РПЦ і утворили у приналежності до УГКЦ 165 релігійних громад. У грудні 1989 р. цей процес тільки розпочинався, у 1990 р. він набув апогею, а в 1991 р. пішов на спад, це пояснюється тим, що це духовенство було повністю задіяне у структуризації і розбудові деканатів, творенні припарафіяльних спільнот, вирішенні міжконфесійного конфлікту (в основному у боротьбі за храми і його майно), формуванні благодійних фондів і осередків, відновленні чернечих чинів і згромаджень, реставрації храмів і прихрамових приміщень тощо.

Друга група, – кадрове духовенство РПЦ, у грудні 1989 р. повністю трансформовано до УГКЦ релігійні громади у населених пунктах таких районів: 7 парафій у Бережанському, 8 – Борщівському, 1 – Бучацькому, 1 – Заліщицькому, 2 – Збаразькому, 3 – Зборівському, 1 – Монастириському, 2 – Тереховлянському, 5 – Тернопільському, 2 – Чортківському. Тоді ж цим духовенством утворено греко-католицькі парафії у населених пунктах, громади яких поділилися на парафії УГКЦ і УАПЦ, а саме: 1 – у Заліщицькому районі і 1 – у Монастириському.

У 1990 р. повністю перейшли із РПЦ до УГКЦ релігійні громади у населених пунктах таких районів: 14 – у Бережанському, 11 – Борщівському, 9 – Бучацькому, 15 – Гусятинському, 17 – Заліщицькому, 8 – Збаразькому, 28 – Зборівському, 28 – Козівському, 17 – Монастириському, 5 – Підволочиському, 14 – Підгаєцькому, 12 – Тереховлянському, 16 – Тернопільському, 14 – Чортківському. Тоді ж це духовенство утворило греко-католицькі парафії у населених пунктах, громади яких поділилися на парафії УГКЦ і УАПЦ, а саме: 2 – у Борщівському районі, 8 – Гусятинському, 5 – Заліщицькому, 2 – Збаразькому, 1 – Зборівському, 1 – Козівському, 2 – Монастириському, 1 – Підгаєцькому, 7 – Тереховлянському, 3 – Тернопільському, 4 – Чортківському.

У 1991 р. православне духовенство перейшло і повністю перевело до УГКЦ релігійні громади у населених пунктах таких районів: 4 – Борщівському, 1 – Бучацькому, 3 – Гусятинському, 5 – Заліщицькому, 7 – Збаразькому, 24 – Зборівському, 8 – Козівському, 9 – Монастириському, 1 – Підволочиському, 5 – Тереховлянському, 3 – Чортківському.

Таким чином, у грудні 1989 р. духовенством РПЦ переведено до УГКЦ із РПЦ 34 громади, із них 32 повністю і 2 у яких відбувся конфесійний поділ на парафії УГКЦ і УАПЦ; у 1990 р., відповідно, – 244, із них, 208 і 36; у 1991 р., відповідно, – 121, із них, 95 і 36.

Чисельність духовенства, яке перейшло із РПЦ до УГКЦ у 1989–1991 рр. становила понад 160 осіб.

Третя група духовенства, так зване «екстернатне» УГКЦ, повністю перевело до УГКЦ у 1990 р. 1 парафію в Гусятинському районі і 3 громади, які поділилися на парафії УГКЦ і УАПЦ у Тереховлянському районі. А в 1991 р. цим духовенством повністю переведено до УГКЦ 1 парафію в Підволочиському районі, а 6 громад у Гусятинському районі і 2 – у Підволочиському – були поділені на парафії УГКЦ і УАПЦ.

Третя група, екстернатне духовенство УГКЦ перевело до УГКЦ у 1990 р. 4 громади, із них 1 повністю, а 3 – конфесійно поділені; відповідно у 1991 р. – 9 парафій, із них, 1 і 8. Такого духовенства налічувалося 5 осіб.

Також у 1990–1991 рр. в області відновили свою діяльність деякі чоловічі монастирі і парафії при них, а саме в 1990 р. у с. Улашківці (Чин Святого Василя Великого (далі – ЧСВВ) Чортківського району і в Бучачі (ЧСВВ, парафія із 1990 р., а монастир – із 1991 р.) у 1991 р. відновили свою чернечу і парафіяльну діяльність монастирі в Тернополі (ЧНІ) і в с. Краснопуца (ЧСВВ).

Тож, слід врахувати й відновленні у 1990–1991 рр. парафії УГКЦ при чоловічих монастирях, таких у 1990 р. було 2 і в 1991 р. також – 2.

Отож, у грудні 1989 р. УГКЦ в Тернопільській області налічувала 55 парафій, у 1990 р. – 366, у 1991 р. – 160, тобто, за два роки і один місяць після виходу із підпілля в структуру УГКЦ із РПЦ трансформувалася 581 релігійна громада, які обслуговували майже 200 священників, 75 % із яких, це – колишнє духовенство РПЦ (УПЦ). І ще понад сорок парафій УПЦ МП закінчували документальний процес переходу до УГКЦ. Таким чином на 1 січня 1992 р. кількість парафій УГКЦ майже вирівнялася із сумарною кількістю парафій УПЦ і УАПЦ, але якщо в останній чисельне зростання парафій майже стабілізувалося, динаміка була незначною, а в УПЦ й надалі спостерігався, хоча вже повільніший, але кількісний спад парафій і духовенства, то в УГКЦ очікувалося й надалі зростання чисельності парафій не тільки завдяки їх трансформації із УПЦ МП, але й за рахунок утворення нових, внаслідок конфесійного розколу громад населених пунктів, що мало подвійний зміст: з одного боку, – зростання кількості, а з другого, – виникнення міжконфесійного протистояння між УГКЦ і УАПЦ і між УГКЦ і УПЦ МП. За досліджуваний період таке протистояння було у 169 населених пунктах, де відбувся конфесійний поділ, в основному на парафії УГКЦ і УАПЦ. Але трансформаційні процеси тривали, тому міжконфесійна боротьба також буде і гострою, і актуальною в наступні 1990-і роки.

Отож, упродовж грудня 1989 р. – грудня 1991 р. кількість парафій УГКЦ в Тернопільській області досягнула їх кількості, яка була до 1945 р. і не перевищувала 600 парафій. У наступні роки цю кількісну планку УГКЦ в області перейде.

Чинниками, які впливали на перехід священників РПЦ (УПЦ МП), а з ними й парафій Московського Патріархату (повністю або частково – внаслідок конфесійного поділу) були: збереження в родинній генетичній пам'яті священниками і парафіянами греко-католицьких традицій; конфесійно-моральне переконання правдивості греко-католицизму у порівнянні до «кишенькового» одержавленого російського православ'я; приклади таємних, а також явних переходів священників РПЦ до підпільної УГКЦ; вплив духовенства УГКЦ на священників РПЦ, як повернення до історичної пам'яті й справедливості, наприклад, це призвело до того, що переважна більшість парафій РПЦ у Борщівському, Бережанському, Зборівському, Монастириському, Козівському, Підволочиському районах перейшли до УГКЦ; служіння греко-католицького духовенства, а також організаційна і катехитична діяльність жіночого чернецтва катакомбної УГКЦ, що вплинуло на утворення мережі таємних парафій Церкви; певний тиск громад на священників щодо конфесійного визначення, що в багатьох випадках призвело до поділу громад; частковий вплив лідерів місцевої влади і очільників релігійних громад на конфесійний вибір; бажання багатьох священників не бути осторонь ренесансу УГКЦ і національного відродження України, приєднання до цих процесів наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр.; кон'юктурно-стратегічний, меркантильний аспект пов'язаний із змінами у релігійному, політичному і, загалом, суспільному житті; морально-психологічний тиск на духовенство в структурі РПЦ з боку її очільників та державних і партійних функціонерів; латентно-прокатолицький світогляд випускників Ленінградської духовної семінарії РПЦ.

Усі ці чинники вплинули на трансформацію як духовенства, так і релігійних громад РПЦ (УПЦ) до УГКЦ, але це жодним чином не означає, що вони дотичні до всього православного духовенства і парафій в області. Тому слід відмітити основні причини не переходу, а трансформації духовенства і парафій РПЦ до УГКЦ, а саме: небажання релігійної громади через тверду промосковсько-проправославну позицію; незнання віруючими РПЦ об'єктивної історії церкви в Україні, звідки ворожість до УГКЦ і УАПЦ; індиферентність парафіян РПЦ до суспільно-політичного відродження України наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. через низьку національно-патріотичну свідомість; небажання самого священника перейти в УГКЦ через його однозначну промосковсько-православну позицію; сумніви і недовіра влади УГКЦ щодо моральної гідності окремих священників РПЦ, а звідси – відмова їм у пересвяченні, а, значить, – в переході.

Ті священники РПЦ, щодо яких у владі УГКЦ не було недовіри і які виявили бажання перейти до УГКЦ, проходили пересвячення греко-католицькими єпископами, мета якого – при наявності сумніву важності хіротонії святителя (мається на увазі єпископа РПЦ, який уділяв тайну священства) уділялася, під умовою, тайна священства. Це не було повторним звершенням тайни священства, бо над священником, який виявив бажання перейти в лоно УГКЦ і щодо якого були сумніви його канонічного висвячення, єпископом УГКЦ читалася тільки молитва, тобто, саме так необхідно розуміти пересвячення. Пересвяченню передувала тайна сповіді священника РПЦ у священника УГКЦ, але католицьке віровизнання промовлялося не в усіх випадках.

Зазначений чинник, неприйняття певної кількості духовенства РПЦ до УГКЦ через сумніви щодо їх моральної гідності, був суттєвою помилкою єпископату УГКЦ. Суть в тому, що, по-перше, об'єктивної, обґрунтованої перевірки такого духовенства у ті роки повністю провести неможливо,

тобто, могли бути несправедливі відмови; по-друге, якби був дозвіл такому духовенству перейти, то це, можливо, не було б моральною дискредитацією УГКЦ, а, навпаки, дало б їй можливість в короткий час повернути це духовенство на дорогу високої моральної гідності, тобто, зробити добру справу і для священика, і для Церкви; по-третє, це духовенство переходило не тільки особисто, а разом із парафіянами, таким чином збільшувалася б кількість греко-католицьких парафій; по-четверте, якщо б такий священик все ж через кілька місяців чи рік-два не став на дорогу моральної чистоти, його поведінка була б неприйнятною для громади, а тому владики були б зобов'язані його, в кращому випадку, перевести на іншу парафію, наприклад, під опіку греко-католицького духовенства із підпілля, то, все ж для УГКЦ парафія б збереглася; по-п'яте, це неприйняття в лоно УГКЦ православне духовенство або залишилося в РПЦ, або перейшло в УАПЦ, або могло бути натхненником міжконфесійних конфліктів між очолюваними ними парафіями з одного боку і релігійними громадами УГКЦ з іншого, в одних і тих же населених пунктах.

Але неприйняття певної кількості духовенства РПЦ до УГКЦ через сумніви щодо їх моральної гідності і, відповідно, поведінки, напевно, все ж не слід вважати безапеляційною помилкою єпископату УГКЦ. Необхідно заглибитись у психологічні фактори тих років, а саме – в психологію віруючих мирян: тих, які були ними в підпільній УГКЦ, а також тих, які належали до РПЦ і прагнули повернутися в греко-католицьке лоно. Тому, якби таке духовенство прийняте до УГКЦ, то миряни цих двох груп його б не просто ігнорували, але б не сприйняли, бо таке духовенство дискредитувало б, у психологічному контексті мирян, ідеалізовану вірцеву моральну чистоту священика, яка закарбувалася в їх генетичній пам'яті і свідомості та практичному досвіді із образу греко-католицького духовенства як з періоду митрополита Андрея Шептицького, так і з катакомбних років УГКЦ. Тому прийняття такого так званого «сумнівного» духовенства РПЦ до УГКЦ було б, щонайменше, неповагою до мирян обох груп, а особливо до групи мирян із підпільної Церкви, і, одночасно, у їх очах та й, напевно, суспільства, створило б внутрішньоцерковну напругу між мирянами з одного боку і церковною ієрархією – з другого.

Тому зазначені проаналізовані причини щодо прийняття в лоно УГКЦ «сумнівного» духовенства РПЦ мають подвійні точки зору, які не суперечать одна одній, бо стосуються різних часових вимірів і розвитку УГКЦ: з одного боку, необхідно заглибитись у 1990–1991 рр. – напружені роки відновлення і становлення УГКЦ, а з іншого – в теперішній час, коли УГКЦ діє упевнено, авторитетно, стабільно і стратегічно полівекторно.

Отож, сумніви і недовіра до частини православного духовенства спричинилися до важливого небажання певної кількості священиків РПЦ переходити до УГКЦ. Тому для такого духовенства альтернативою стала відроджена, за багатьма різновекторними гіпотезами, за сприяння партійних органів й органів держбезпеки, а також, навіть, окремих осередків НРУ, зокрема крайової ради НРУ в Тернополі [12, с. 2], УАПЦ.

Та все ж слід зазначити, що важливими імпульсами у процесі відродження парафій УГКЦ і відновленні її ієрархічної структури були кілька вирішальних подій для її життєдіяльності. Так, 23 січня 1990 р. в храмі Преображення ГНІХ у Львові відбувся собор УГКЦ, на якому ухвалено, зокрема й такі рішення: вважати недійсними рішення «Львівського собору» 1946 р.; визнати участь папи Римського у справі легалізації УГКЦ й висловити йому за це особливу подяку від імені греко-католиків; розпочати процес реабілітації УГКЦ як інституції й окремих її членів тощо [13, с. 1], що активізувало як греко-католицьке духовенство і віруючих у творенні нових парафій, так і священиків й мирян РПЦ у переході до УГКЦ.

Зустріч підпільних владик УГКЦ із папою Римським Іваном Павлом II 25–26 червня 1990 р. в Римі [14, с. 1112] свідчила про офіційне визнання Ватиканом таємно висвячених єпископів, які в наступному році були внесені у списки єпископів Католицької церкви, що також сприяло відродженню УГКЦ та її ваги у відносинах із державною владою.

Ще однією важливою подією у відродженні УГКЦ та відновленні її структури було повернення 30 березня 1991 р. до свого осідку в Львові Глави Церкви кардинала Мирослава Івана Любачівського та дозвіл йому від папи Римського Івана Павла II з червня того ж року на постійне перебування у Львові, що також сприяло нормалізації церковного життя.

Реєстрація статуту УГКЦ 15 червня 1991 р., утворення і визнання державною владою її як інституції, по суті, стало завершальним етапом її відродження і початком до її полівекторної розбудови у наступних роках як в Україні загалом, так і, зокрема, в Тернопільській області.

Список використаних джерел

1. Християнський голос. Збірник пам'яток самвидаву Комітету захисту Української Католицької Церкви / [ред. Г. Теодорович]. – Львів: В-во УКУ, 2007. – 669 с. 2. Держархів Тернопільської обл., ф. П. 1, оп. 36, спр. 46, 29 арк. 3. Держархів Тернопільської обл., ф. Р. 3241, оп. 2, спр. 129, 21 арк. 4. Там само, ф. П. 1, оп. 39, спр. 46, 68 арк. 5. Держархів Івано-Франківської обл., ф. Р. 388, оп. 2, спр.

219, 46 арк. 6. Вільна Україна. – 6 травня 1990. 7. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України, ф. 4648, оп. 7, спр. 542, 205 арк. 8. Дані Ради у справах релігій при Раді Міністрів УРСР // Людина і світ. – 1990. – № 12. – С. 25. 9. Дані Ради у справах релігій при Раді Міністрів УРСР // Людина і світ. – 1991. – № 5. – С. 41. 10. Стоцький Я. Релігійна ситуація в Україні: проблеми і тенденції розвитку (1988–1998 рр.) / Я. Стоцький. – Тернопіль: Астон, 1999. – 120 с. 11. Україна релігійна. Стан релігійного життя України. – Українське релігієзнавство. – 2008. – № 46. – 436 с. 12. У Тернопільській крайовій Раді Руху // Тернове поле. – 1990. – січень. – № 1. – С. 2. 13. Собор Греко-Католицької Церкви // Віра батьків. – 1990. – № 2. – С. 1. 14. Зустріч об'єднаної єрархії УКЦ в Римі // Визвольний шлях. – 1990. – № 9. – С. 1112–1114.

Ярослав Стоцький

ДИАХРОНИЯ ВОЗРОЖДЕНИЯ ПРИХОДОВ УГКЦ В ЗАПАДНЫХ ОБЛАСТЯХ УКРАИНЫ (1989–1991 ГГ.) (НА ПРИМЕРЕ ТЕРНОПОЛЬЩИНЫ)

В статье исследовано причины, ход и следствия восстановления приходов Украинской греко-католической церкви с декабря 1989 г. – по декабрь 1991 г. духовенством подпольной церкви и священниками Русской Православной церкви, раскрыто конфессиональные трансформации духовенства и их религиозных общин в западных областях Украины вообще и, в частности, детально в Тернопольской области.

Ключевые слова: трансформация, религиозная община, приход, духовенство, подполье.

Yaroslav Stockyi

OF UGCC PARISHES REVIVAL IN WESTERN REGIONS OF UKRAINE (1989–1991) (THROUGH THE EXAMPLE OF TERNOPIL REGION)

The article investigates reasons, course and consequences of Ukrainian Greek Catholic Church parishes re-establishment conducted by the clergy of underground UGCC and Russian Orthodox Church from December 1989 to December 1991, reveals confessional transformations of clergy and religious communities of ROC and UGCC in western regions of Ukraine in general, and more thoroughly within Ternopil region in particular.

Key words: transformation, religious community, parish, clergy, underground.

УДК:272 (477)

Олена Ворон

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БОГОСЛОВСЬКИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ РИМО-КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена аналізу та виявленню особливостей навчального процесу в українських римо-католицьких духовних семінаріях та теологічних інститутах, а також у тих навчальних закладах, що надають початкову богословську освіту. Зокрема, розкрито специфіку формаційного навчання Вищих духовних семінарій, розглянуто основні напрями роботи Інститутів релігійних наук, де готують богословів та світських магістрів теології, висвітлено діяльність спеціалізованих шкіл.

Ключові слова: Римо-католицька церква, професійна богословська освіта, Вища духовна семінарія, Інститут релігійних наук, заклади початкової релігійної освіти.

Суспільні зміни, що відбулися в Україні із здобуттям державної незалежності створили якісно нове підґрунтя для розвитку релігійного життя у країні. Найголовнішим завданням Римо-католицької церкви (далі – РКЦ) стало відродження її структурних одиниць, що забезпечило б у подальшому належну роботу всього церковного організму. Особлива увага зосереджувалась на відновленні діяльності закладів професійної релігійної освіти, адже нові можливості водночас породили проблему забезпечення римо-католицьких парафій професійними кадрами, передусім священнослужителями.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу роботи професійних закладів освіти РКЦ в Україні. Зокрема, з'ясування особливостей навчального процесу не лише вищих освітніх закладах церкви, але й тих, що надають початкову богословську освіту, готуючи мирян-католиків для роботи у парафіях.

Ідентифікуючи ступінь вивчення означеної теми слід зауважити, що наразі проблема професійної релігійної освіти РКЦ не знайшла достатнього розв'язання у релігієзнавчій та історичній науці. Більшість наукових розвідок ґрунтуються на вивченні професійної освіти РКЦ в